

הטלת קנסות בגין הפצת מידע כוזב על אירועי ה-07/10

מוגש אל ארגון עומק

תוכן עניינים:

1. מבוא	2
2. תקציר מנהלים	2
2.1. רקע	2
2.2. סקירת החקיקה	2
2.3. סקירת הפסיקה	3
2.4. סקירת הספרות	3
2.5. סקירת המשפט המשווה	3
2.6. סיכום	3
3. רקע	3
4. חקיקה	4
4.1. הדין הקיים ביחס לפרסומים הנוגעים לאירועי השבעה באוקטובר	4
4.2. חוקים המגבילים את חופש הביטוי	5
4.3. תקדימים לאכיפה מנהלית	6
4.4. סיכום פרק החקיקה	7
5. פסיקה	7
5.1. מעמדו של חופש הביטוי בפסיקה הישראלית ודרישת הוודאות הקרובה	7
5.2. ביטויים הזוכים להגנה פחותה	8
5.3. הטלת אחריות על מתווכות התוכן	9
5.4. סיכום	9
6. ספרות אקדמית	9
6.1. מעמד חופש הביטוי בספרות	9
6.2. הטלת אחריות על מתווכות התוכן	10
6.3. בין קנס מנהלי לפלילי: ערוץ האכיפה הראוי	11
6.4. סיכום	12
7. דין משווה	12
7.1. ארצות הברית	12
7.2. האיחוד האירופי	13

- 7.3. בריטניה 14
- 7.4. רוסיה 15
- 7.5. סיכום 15
8. סיכום 16

1. מבוא

בעקבות אירועי השבעה באוקטובר 2023, במהלכם בוצע טבח המוני על ידי ארגון הטרור חמאס ושותפיו, הופץ ברשתות החברתיות ובאמצעי התקשורת השונים מידע כוזב הנוגע לאירועים אלו. זאת, בחלק מהמקרים, כחלק מניסיון לעוות את הנרטיב הציבורי, לפגוע בעורף הישראלי, ואף לסייע לאויב. הפצת המידע הכוזב בנוגע לאירועים הללו עלולה לגרום לפגיעה באמון הציבור, לעיוות ההיסטוריה ולהגברת המתח החברתי. במצב הנוהג כיום, חוק איסור הכחשת אירועי טבח 7 באוקטובר 2023 (טבח שמיני עצרת), התשפ"ה-2025 אוסר על הכחשה מפורשת של אירועי הטבח. ברם, ישנו חלל סטטוטורי בכל הנוגע להטלת אחריות על פלטפורמות התוכן עצמן וכן בהתמודדות עם מידע כוזב שאינו מהווה הכחשה של ממש. לפיכך, מטרת היוזמה היא להרחיב את האכיפה ודרכי ההתמודדות עם הפצת מידע כוזב, ולהטיל סנקציות כלכליות על המעורבים בהפצת המידע, הן על אנשים פרטיים והן על תאגידים.

2. תקציר מנהלים

2.1. רקע

מאז אירועי השבעה באוקטובר 2023, מדינת ישראל מתמודדת עם ניסיונות חוזרים ונשנים לעוות את תפיסת האירועים דרך הפצת מידע כוזב. ניסיונות אלו, מקורם במקרים רבים בארגון הטרור "חמאס", ששם לו כמטרה לפגוע בעורף הישראלי דרך הפצת מידע כוזב על אירועי השבעה באוקטובר ולהשפיע על הדעת הקהל העולמית. חרף זאת, במדינת ישראל לא קיימת חקיקה מספקת המטילה אחריות על המעורבים בהפצת תוכן פוגעני או כוזב, אשר מגנה בהקשר הנדון מפני השפעה שלילית על הציבור הישראלי, ומפני עיוות היסטורי של אותו יום שחור בהיסטוריה של מדינת ישראל.

2.2. סקירת החקיקה

בפרק זה נסקור את החקיקה הקיימת העוסקת בהכחשת אירועים היסטוריים, תוך מיקוד בחוק איסור הכחשת אירועי טבח 7 באוקטובר 2023 (טבח שמיני עצרת), תשפ"ה-2025. בתוך כך, נבחן את דרישות החוק והסייגים שהוא מציב להטלת אחריות פלילית, ונצביע על הפערים הקיימים בחוק. כמו כן, נבחן דברי חקיקה נוספים אשר מגבילים את חופש הביטוי תוך שימוש בסנקציה כלכלית, בדגש על חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965, ונטען שהם מהווים תקדימים לפגיעה בחופש הביטוי כאשר הדבר נחוץ לשם הגנה על שלום הציבור, ואף להגנה על פרטים מסוימים בחברה. לבסוף, נבחן את המנגנון הקיים להטלת קנסות מנהליים, וננסה להצביע על תקדימים אפשריים להטלת קנסות אלו בגין פרסומים העלולים להזיק לחברה.

2.3. סקירת הפסיקה

בפרק זה נתאר תחילה את המעמד הרם שניתן לזכות לחופש הביטוי בפסיקה הישראלית ואת ההגנה הנרחבת שלה היא זוכה, בין היתר בדמות דרישת "הוודאות הקרובה" לפגיעה חמורה בביטחון המדינה או בסדר הציבורי. בצד זאת, נציג כיצד על אף שביטויים שקריים ופוגעניים זוכים גם הם להגנה בפסיקה, ישנם מספר מאפיינים שעשויים לגרוע מהגנה זו, דוגמת פגיעה ברגשות הציבור מעבר ל"רמת הסיבולת" הסבירה בחברה דמוקרטית, חתירה תחת עצם קיומה של מדינת ישראל או פגיעה בחוסן הלאומי באופן משמעותי. לבסוף, נצביע על חוסר הבהירות בפסיקה ביחס להטלת אחריות על מתווכות הרשת, באופן הדוחף לאסדרת הנושא בחקיקה ראשית.

2.4. סקירת הספרות

בפרק זה נתאר את החשיבות הרבה שמיוחסת בספרות המשפטית בישראל לחופש הביטוי, ונצביע בצד זאת על דוקטרינות משפטיות שונות המצדדות בהגבלתו במקרים מסוימים, כתלות באופי הביטויים ובהקשר בו הם נאמרים. זאת, בין היתר מכוח דוקטרינת "הדמוקרטיה המתגוננת" וכן כאשר מדובר בביטויים כוזבים הפוגעים בשמם הטוב של פרט או ציבור מסוימים. כמו כן, נקיים דיון נורמטיבי בשאלת הטלת האחריות על מתווכות הרשת, ונטען שבהקשר רגיש וממוקד כמו ההקשר הנדון, קמה הצדקה חזקה יותר להטלת אחריות זו. לבסוף, נבחן את קווי הגבול המפרידים בין ההליך המנהלי להליך הפלילי כערוצי אכיפה אפשריים, ונתאר כיצד כל אחד מההליכים יכול לשמש כערוץ אכיפה ביחס לנדבך אחר בהתמודדות עם הפצת המידע הכוזב.

2.5. סקירת המשפט המשווה

בפרק זה נסקור את הדין הנוהג בארה"ב, האיחוד האירופי, בריטניה ורוסיה, בכל הנוגע להגבלות על הפצת מידע כוזב. את הסקירה נתחיל בקיצון אחד, של הגנה הדוקה על חופש הביטוי בארה"ב, אשר מייצרת קושי רב להתמודד עם תופעת ה-"fake news" ההולכת ומתרחבת, ונסיים בקיצון השני, של ניצול ערוצי האכיפה להתמודדות עם מידע כוזב לשם השתקת ביקורת שלטונית, כפי שמתרחש במידה רבה ברוסיה של ימינו. בין לבין, נבחן הסדרים מאוזנים יותר בבריטניה ובאיחוד האירופי, ונתמקד בערוצי האכיפה הקיימים במדינות הללו מול מתווכות התוכן עצמן, הכוללים חיוב פלטפורמות דיגיטליות להתמודדות עם הפצת מידע כוזב, ואף הטלת קנסות בגין הפרת חובה זו.

2.6. סיכום

בפרק הסיכום נצביע על הצורך העולה מן היוזמה כולה באסדרה חקיקתית של ההתמודדות עם ביטויים כוזבים, ונטען שחקיקה בהקשר הממוקד של אירועי השבעה באוקטובר מהווה צעד ראשון והכרחי בכיוון הנכון. בתוך כך, נדגיש שבצד החשיבות המיוחסת לחופש הביטוי בפסיקה ובספרות הישראלית, ישנה הצדקה חזקה להגבלתו בהקשר הנדון, מכוח ההגנה על ביטחון הציבור, רגשותיו ושמו הטוב. לבסוף, נטען לצורך באסדרה חקיקתית המורכבת משני רבדים: מול מתווכות התוכן, המשמשות כפלטפורמה פסיבית להפצת המידע, על החקיקה להתמקד בחיוב לאכיפה עצמאית ולהסרת תוכן, בצד קנסות מנהליים בהיעדר עמידה בדרישות; מול גורמים פרטיים המפיצים מידע כוזב, ישנו צורך בהטלת קנסות פליליים, תחת ההנחה שההליך הפלילי יבטיח הגנה מספקת יותר על זכויותיהם.

3. רקע

ב-07.10.2023 חוותה מדינת ישראל מתקפת פתע רצחנית ורחבת היקף של ארגון הטרור "חמאס" על עשרות יישובים ובסיסים צבאיים באזור עוטף עזה והנגב המערבי. מאז אותו תאריך, חרף התיעודים המזעזעים מתוך אירועי הטבח, החלה תופעה רחבת היקף של הפצת מידע כוזב ברשתות החברתיות וערוצי המדיה השונים ביחס

לאירועים. כך, פוסטים הכוללים מידע כוזב המציג את אירועי הטבח באופן מעוות, כזה המיטיב עם ארגון הטרור "חמאס" ומרע עם ישראל, צברו מיליוני צפיות, והשפיעו רבות הן על דעת הקהל בעולם והן על רגשות הציבור בישראל.¹ במקרים רבים, המידע הכוזב המופץ ברשתות החברתיות אינו מופץ כך סתם, אלא כחלק מזירת לחימה נוספת של אויבנו, תוך ניסיון להשפיע על דעת הקהל העולמית, ולזרוע בהלה וכאוס בקרב הציבור הישראלי.² הנתונים אף מראים שלמרבית הצער, ישראל אינה מצליחה להתמודד כנדרש עם אותה תעמולה כוזבת וזו נטעה לה שורשים עמוקים בדעת הקהל העולמית.³ בשילוב עם השימוש הגובר בבינה מלאכותית ליצירת מידע כוזב ברמת אמינות גבוהה,⁴ הדבר מעצים את הסיכון הממשי לעיוות התפיסה ההיסטורית של אירועי הטבח.

כפי שיתואר בהמשך, בכל הנוגע להתמודדות עם הפצת מידע כוזב, ישראל מצויה הרחק מאחורי מדינות אחרות בעולם, וסובלת מהיעדר חקיקה בנושא, וחלוקת סמכויות עמומה בין גורמי האכיפה.⁵ זאת, לאחר מספר ניסיונות לא מוצלחים לאורך השנים לאסדרה חקיקתית של אחריות מתווכות התוכן על פרסומים פוגעניים או כוזבים.⁶ במידת מה, הדבר נובע מכך שבזירת מאבק זו, נאלצת מדינת ישראל להילחם "עם יד אחת קשורה מאחורי גבה", מוגבלת מכוח אופייה כמדינה דמוקרטית ומחויבותה לחופש הביטוי.⁷ עם זאת, אין משמעות הדבר שעל המדינה לשבת בחיבוק ידיים ולהניח לגורמים עוינים לעצב ולהפיץ נרטיב פוגעני וכוזב כאוות רצונם. הדברים האמורים נכונים במיוחד ביחס ליום השחור בהיסטוריה של מדינת ישראל: בהקשר רגיש וייחודי זה, קמה הצדקה משמעותית לפעול לשם הגנה על הציבור הישראלי ולשם מניעת עיוות היסטורי בעתיד לבוא.

4. חקיקה

4.1. הדין הקיים ביחס לפרסומים הנוגעים לאירועי השבעה באוקטובר

החוק המשמעותי ביותר לענייננו הוא **חוק איסור הכחשת אירועי טבח 7 באוקטובר 2023 (טבח שמיני עצרת), תשפ"ה-2025** אשר מטרתו היא מאבק בהכחשת אירועי הטבח. החוק מטיל עונש מאסר של עד חמש שנים, על המפרסם דברי הכחשה של הטבח תוך כוונה להגן על ארגון הטרור חמאס ושותפיו, להביע אהדה או לשם הזדהות עמם.⁸ סייג לחוק הוא שפרסום שנעשה באקראי, בתום לב או למטרה כשרה, ובכלל זה לשם העמדת מידע לציבור, לשם מחקר, או במסגרת הליך משפטי, לא ייחשב כעבירה.⁹ החוק, שנחקק בשנת 2025, מהדהד בתוכו את חוק איסור הכחשת השואה, תשמ"ו-1986 הן במבנה והן בעונש המוגדר בו.¹⁰ המשותף לשני החוקים, הוא היעדר מרחב תמרון וגמישות בהטלת הסנקציה, בין היתר לאור היעדר היכולת להטילה על תאגיד.¹¹

¹ אוריה בר-מאיר "הפייקים שמנסים להטיל על ישראל אחריות לאירועי ה-7 באוקטובר" **גלובס** (27.11.2023), <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001463370>.

² יובל מן "שדה הקרב הדיגיטלי במלחמה עם חמאס" **Ynet** (13.10.2023), <https://www.ynet.co.il/digital/article/2cvylafxu>.

³ ראו לעניין זה סקר שנערך בארה"ב ומצא כי צעירים במדינה נטו להאמין לקו התעמולה שהכחיש את המתקפה על האזרחים ב-7.10.2023 או הצדיק אותה, **Harvard-Harris Poll, Oct. 2023: Key Results** (Oct. 2023), https://harvardharrispoll.com/wp-content/uploads/2023/10/HHP_Oct23_KeyResults.pdf.

⁴ ראו רועי גולדשמיט **השימוש בבינה מלאכותית ליצירה והפצה של חדשות כוזב** (הכנסת, מרכז מחקר ומידע 2023). שם, בעמ' 14-15.

⁵ מתווכות התוכן הינן הפלטפורמות הדיגיטליות, אשר מתווכות בין המשתמשים בהן; לדוגמא: Facebook, Instagram, Tiktok; מיכל לביא "התפשטות שמועות ולשון הרע ברשתות: הצעות לפעולה" **חוקים** יג 59, 94 (2020) (להלן: "התפשטות שמועות ולשון הרע").

⁶ יפים לעניין זה דבריו של הנשיא ברק בבג"ץ 5100/94 **הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ממשלת ישראל**, נגד (4) 81 (1999), פס' 39 לפסק דינו: "לא פעם נלחמת הדמוקרטיה כאשר אחת מידיה קשורה לאחור".

⁷ ס' 3 לחוק איסור הכחשת אירועי טבח 7 באוקטובר 2023 (טבח שמיני עצרת), תשפ"ה-2025.

⁸ שם, בס' 4.

⁹ ס' 3 לחוק איסור הכחשת השואה, תשמ"ו-1986.

¹⁰ ע"פ 3027/90 **חברת מודיעים בינוי ופיתוח בע"מ נ' מדינת ישראל**, מה (4) 364, פס' 11 לפסק הדין של השופט ברק (1991).

4.2. חוקים המגבילים את חופש הביטוי

אחד החוקים המשמעותיים ביותר המגבילים את חופש הביטוי ומאפשרים תביעת פיצויים כספיים ממבצע העבירה הוא **חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965**. בניגוד לשני החוקים שהוזכרו לעיל חוק זה נוגע לפרסומים הפוגעים בגורמים פרטיים (אדם או ארגון) ולכן ניתן לתבוע בגין עבירה זו תביעה אזרחית ופלילית, כפי שיפורט בהמשך. בחוק אף קיים מדרג ענישה רחב ואיסור על מגוון ביטויים שהם בעלי פוטנציאל נזק, בניגוד לחוקים שנסקרו לעיל.

החוק אוסר על פרסום "לשון הרע" וחל על אנשים פרטיים, אמצעי תקשורת,¹² ובתי דפוס, אך נעדר התייחסות מפורשת לפלטפורמות תוכן דיגיטליות.¹³ החוק קובע שפרסום שעלול להשפיל, לבזות או לפגוע במקצועו של אדם אחר הינו עבירה,¹⁴ כאשר פרסום יכול להיות בעל פה, בכתב או בכל צורת ביטוי אחרת לרבות ציור, שיר או כל אמצעי אחר.¹⁵ יש לציין כי מלשון החוק משתמע שהתפיסה היא שקיימת "חזקת מסוכנות" לפרסום לשון הרע שכן בהגדרת העבירה אין התייחסות לתוצאת הפרסום או ליסוד הנפשי של עובר העבירה, אלא לעצם המעשה.

בחוק קבועים סייגים לעבירה: ישנם פרסומים מותרים על אף שהם עונים על הקריטריונים של פרסום "לשון הרע" ביניהם כאלה החוסים תחת חוק החסינות לכנסת, פרסומי ישיבות ממשלה, מבקר המדינה ועוד.¹⁶ בנוסף, מפורטים תנאים המהווים הגנה לנתבע ביניהם פרסום דבר שהוכח כאמיתי בבית המשפט ופרסום בתום לב.¹⁷ כמו כן, בבואו לגזור את הדין או לפסוק פיצויים, בית המשפט רשאי להתחשב בתנאים מסוימים כגון היות הפרסום חזרה על פרסום קודם, היעדר כוונה לפגוע, שכנוע באמיתות הפרסום על אף שהתגלה כשקרי והתנצלות או לחלופין, תיקון או הכחשה של הפרסום.¹⁸ סייגים אלו מייצרים מדרג של חומרת העבירה שבית המשפט רשאי להתחשב בו בקביעת העונש.

במסגרת הסעדים לעבירה ניתן לתבוע את מפרסם לשון הרע תביעה אזרחית, בכפוף לפקודת הנזקים האזרחיים, 1944 ותביעה פלילית.¹⁹ במשפט העוסק בעוולה אזרחית בית המשפט רשאי לחייב את מפרסם לשון הרע (במידה וכוונתו הייתה לפגוע) בפיצוי ללא הוכחת נזק של עד 100,000 ₪ (צמוד למדד).²⁰ בנוסף, במידה והמטרה של מפרסם לשון הרע היא לפגוע בשני בני אדם או יותר מלבד זה שלשון הרע פורסמה כלפיו, דינו – מאסר שנה אחת.²¹ מלבד סעדים אלו בית המשפט רשאי לתת צו ביניים המורה על הנאשם לפרסם תיקון או הכחשה לדברי לשון הרע. זאת, בהינתן והנאשם הודה שבמקצת הדברים שפורסמו יש לשון הרע או שאינם אמת.²² ניתן גם לאסור הפצה ולהחרים עותקים המכילים את פרסום לשון הרע.²³

מעבר לחוק איסור לשון הרע, קיימים הסדרים **בחוק העונשין** שמגבילים את חופש הביטוי עבור ביטויים המסכנים את שלום הציבור או אינטרסים ציבוריים, ביניהם סעיפים האוסרים על הסתה לאללימות, גזענות והמרדה.²⁴ מבחינת סנקציה כלכלית, סעיף 168 לחוק העונשין קובע קנס בגין פרסום לשון הרע כלפי גורמים בכירים במדינות חוץ, שיכול לעלות עד כדי מאסר במקרה של כוונה לפגיעה ביחסים בין המדינות.²⁵

¹² ס' 11 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965; ראו הרחבה בפרק הפסיקה על השאלה הפרשנית האם הסעיף חל על מתווכות תוכן.

¹³ שם, בס' 12 לחוק איסור לשון הרע; על פרשנות לשון הרע; ראו הרחבה בפרק הפסיקה.

¹⁴ ס' 1 לחוק איסור לשון הרע.

¹⁵ שם, בס' 2(א).

¹⁶ שם, בס' 13.

¹⁷ שם, בס' 14-15.

¹⁸ שם, בס' 19.

¹⁹ שם, בס' 7, 9.

²⁰ שם, בס' 7א.

²¹ שם, בס' 6.

²² שם, בס' 10.

²³ שם, בס' 1א9.

²⁴ סימן א'1 וסימן א' לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

²⁵ שם, בס' 168.

לבסוף, **חוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, תשע"א-2011**, קובע שניתן לתבוע תביעה אזרחית את מי שקורא להטיל חרם על המדינה ולדרוש פיצויים ללא הוכחת נזק.²⁶ בנוסף, עובר העבירה חשף לסנקציות כלכליות ותעסוקתיות נוספות בהתאם להחלטת שר האוצר ובהסכמת שר המשפטים וועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת.²⁷

4.3. תקדימים לאכיפה מנהלית

כהערה מקדמית, יודגש כי ניתן להטיל קנסות הן בגין עבירות מנהליות והן בגין עבירות פליליות (כפי שמוסדר בסעיפים 61-71 **לחוק העונשין**), ודברי חקיקה מסוימים אף קובעים הליכים מנהליים ופליליים שחלקם חלופיים זה לזה.²⁸ בשנים האחרונות הצעות חוק שונות שהועלו על שולחן הכנסת אף ביטאו רצון גובר להעברת סמכויות אכיפה למסלול המנהלי, בעיקר בהקשר הלחימה בטרור, אך אלו לא צלחו.²⁹ בצד זאת, ונוכח תיאור הדין הפלילי העוסק בהגבלת ביטויים, בחלק זה נתמקד בתקדימים אפשריים לשימוש בערוץ המנהלי להשגת התכלית הנדונה.

חוק העבירות המנהליות התשמ"ו-1985, מתיר לשר המשפטים לקבוע תקנות המטילות קנס כספי על מי שעובר עבירה מנהלית.³⁰ תקנות אלו טעונות אישור של השר הממונה על ביצוע החוק בו נקבעה העבירה ושל ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת.³¹ ע"פ החוק, לשר המשפטים גמישות בקביעת גובה הקנס,³² אך לא ניתן לקבוע קנס על עבירה מנהלית העולה על קנס שנקבע עבור אותה עבירה בחיקוק או במסגרת סעיף 63 לחוק העונשין.³³ החוק קובע כי לשם אכיפת העבירה המנהלית, ימונה רשם ומפקח,³⁴ שהוא עובד ציבור או תאגיד שהוסמך לכך.³⁵ כמו כן, ניתן להסמיך שוטר להטיל קנסות מנהליים.³⁶ מי שנקנס על עבירה מנהלית רשאי לבקש להישפט על כך,³⁷ כאשר במקרה זה יוגש נגדו כתב אישום פלילי בגין העבירה המנהלית.³⁸

ההסדרים הקובעים הטלת קנסות מנהליים שונים ומגוונים,³⁹ בענייננו דוגמה לחוק ולתקנות הקובעות קנס עבור פרסום מידע שיש לו פוטנציאל פגיעה בציבור מצויה **בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981**. החוק מטיל קנסות ובמקרים מסוימים גם מאסר על עוסקים שלא קיימו את חובותיהם כפי שמפורטות בחוק להגנת הצרכן.⁴⁰ בין החובות המפורטות בחוק ישנה חובת הפצת מידע רלוונטי לצרכן ואיסור על הטעיית צרכנים.⁴¹

בתקנות העבירות המנהליות (קנס מינהלי – חיקוקי צרכנות), תשמ"ח-1988, נקבע שעבירה על הוראות המצויות בסעיפים מסוימים **בחוק הגנת הצרכן** ובחוקים נוספים, היא עבירה מנהלית שדינה קנס.⁴² גובה הקנס שנקבע לאדם

²⁶ ס' 2 לחוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, תשע"א-2011.

²⁷ שם, בס' 3-4.

²⁸ ראו לדוגמה חוק המאבק בטרור, תשע"ו-2016.

²⁹ רון שפירא **מאכיפה פלילית לאכיפה מנהלית – ראיות מינהליות לביצוע עבירה פלילית – הצורך בהליך מינהלי הוגן** 36 (2019) (להלן: שפירא **מאכיפה פלילית לאכיפה מנהלית**).

³⁰ ס' 1(א) לחוק העבירות המינהליות, תשמ"ו-1985.

³¹ שם, בס' 1(ב).

³² שם, בס' 2-3.

³³ שם, בס' 2(ה).

³⁴ שם, בס' 6.

³⁵ שם, בס' 5.

³⁶ שם, בס' 5.

³⁷ שם, בס' 8-9.

³⁸ שם, בס' 13(א).

³⁹ דוגמאות לעבירות שדין קנס מנהלי: עבירה על חוק התכנון והבנייה, תשכ"ה-1965, עבירה על חלק מסעיפי חוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981, עבירה על חוק איסור אלימות בספורט, תשס"ח-2008, עבירה על חלק מסעיפי חוק שכר מינימום, תשמ"ז-1987.

⁴⁰ ס' 23 לחוק הגנת הצרכן, תשמ"א-1981.

⁴¹ שם, בס' 17א, 18א ו-23(א)(3).

⁴² ס' 1 לתקנות העבירות המינהליות (קנס מינהלי – חיקוקי צרכנות), תשמ"ח-1988.

פרטי על עבירות אלו הוא 400 ועל תאגיד 43,800⁴³ כאשר על עבירה מנהלית חוזרת גובה הקנס הוא כפול מהסכומים שצוינו לעיל.⁴⁴

4.4. סיכום פרק החקיקה

פרק זה סקרנו את המסגרת הסטטוטורית הקיימת בכל הנוגע להגבלת חופש הביטוי והאפשרות להתמודדות עם הפצת מידע כוזב ביחס לאירועי ה-07/10. בתוך כך, עולה כי הפער המשמעותי ביותר בחוק איסור הכחשת טבח השביעי באוקטובר הוא היעדר התייחסות מפורשת להפצת מידע כוזב ובהתאם לכך, היעדר סנקציות על מפיצי מידע מסוג זה. בנוסף, החוק נעדר מדרג ענישה ואינו מספק מענה להטלת אחריות על מתווכות התוכן. ברקע לכך, עולה שישנם תקדימים להטלת קנסות בגין פרסומים העלולים להזיק לחברה באמצעות הדין הפלילי, תביעות אזרחיות וקנסות מנהליים.

5. פסיקה

5.1. מעמדו של חופש הביטוי בפסיקה הישראלית ודרישת הוודאות הקרובה

חופש הביטוי נחשב לאחת הזכויות המרכזיות והבסיסיות ביותר בשיטת המשפט הישראלית, וזכה למעמד רם עוד בתחילת דרכה של המדינה, כאשר בעניין **קול העם**, נקבע שחופש הביטוי הוא תנאי הכרחי לקיומה של הדמוקרטיה וליכולת האזרחים לגבש דעות באופן חופשי ומושכל.⁴⁵ עוד באותו עניין, נקבע שמפאת מעמדו של חופש הביטוי, רק במקרים בהם קיימת "וודאות קרובה" לפגיעה חמורה בביטחון המדינה או בסדר הציבורי ניתן להצדיק את הפגיעה בזכות.⁴⁶ במקביל, לאורך השנים חופש הביטוי נקשר קשר ישיר ועמוק בכבוד האדם, ומשכך, נקבע שכל הגבלה של חופש הביטוי צריכה לעמוד בתנאי פסקת ההגבלה המצויים בס' 8 לחוק יסוד כבוה"א.⁴⁷ דרישת "הוודאות הקרובה" המשיכה להוות אבן יסוד גם בפסיקה מאוחרת יותר כאשר נדרש בית המשפט לבחון האם ההגבלות שהטילה המדינה עומדות באותם התנאים.⁴⁸

כך, הן בעניין **סנש** והן בעניין **בכרי**, שעסקו שניהם בהגבלת ביטויים שקריים, נקבע שהגבלת חופש הביטוי אפשרית רק כאשר קיים חשש ממשי לפגיעה קשה, תוך יישום עקרון ה"וודאות הקרובה".⁴⁹ בעניין **אבנרי**, שעסק בחוקתיות החוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, אומץ עיקרון דומה, ולפיו כדי שקורא לחרם על המדינה יחוב בקנס מנהלי, צריך להוכיח נזק ממשי לנפגע ספציפי כתוצאה מהקריאה לחרם.⁵⁰ זאת, כאשר גם קיומו של יסוד נפשי מובהק אינו יכול לחפות על היעדר הוכחת נזק הממשי.⁵¹ לבסוף, אף בעניין **אלג'זירה**, חרף ההכרה בהשפעת

⁴³ שם, בס' 2(א).

⁴⁴ שם, בס' 2(ב).

⁴⁵ בג"ץ 73/53 חברת "קול העם" בע"מ נ' שר הפנים, פ"ד ז 871, פס' א' לפסק הדין של השופט אגרנט (1953) (להלן: עניין **קול העם**).

⁴⁶ שם, בפס' ו'.

⁴⁷ בג"ץ 5239/11 **אבנרי נ' הכנסת**, פס' 21 לפסק הדין של השופט מלצר (נב' 15.4.2015) (להלן: עניין **אבנרי**); בג"ץ 10203/03 **המפקד הלאומי בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד סב(4) 715, פס' 14 לפסק הדין של השופטת נאור (2008).

⁴⁸ עניין **אבנרי**, לעיל ה"ש 47, בפס' 35-40; בג"ץ 316/03 **בכרי נ' המועצה לביקורת סרטים**, נח(1) 249, פס' 13-16 לפסק הדין של השופטת דורנר (2003) (להלן: עניין **בכרי**); בצ"א (מחוזי ת"א) 14866-05-24 **מדינת ישראל נ' אל ג'זירה סאטלייט נטוורק**, פס' 27-36 לפסק הדין של השופט יניב (נב' 4.6.2024) (להלן: עניין **אל ג'זירה**).

⁴⁹ בג"ץ 6126/94 **סנש נ' רשות השידור**, נג(3) 817, פס' 20 לפסק הדין של השופט ברק (1999) (להלן: עניין **סנש**); עניין **בכרי**, לעיל ה"ש 48, בפס' 12-13 לפסק הדין של השופטת דורנר.

⁵⁰ עניין **אבנרי**, לעיל ה"ש 47, בפס' 46 לפסק הדין של השופט מלצר.

⁵¹ שם, בפס' 42-43.

מלחמת "חרבות ברזל" על האיזון בין חופש הביטוי לבין ביטחון המדינה, הציבה הפסיקה דרישה להוכחה לפיה שידורי אל-ג'זירה גורמים לסיכון ברור למדינה בכדי להגביל ביטויים ולסגור את שידורי הערוץ.⁵²

5.2. ביטויים הזוכים להגנה פחותה

כפי שנקבע בעניין **שינוי**, אין בהיותו של הביטוי מרגיז או מעורר התנגדות כדי להצדיק את הגבלתו: חופש הביטוי משתרע גם על אותם ביטויים קשים ומקוממים.⁵³ אף מעבר לכך, ההגנה על חופש הביטוי מתפרשת גם על ביטויים שקריים אשר נכנסים בגדרי לשון הרע.⁵⁴ בצד זאת, הפסיקה הישראלית מכירה בכך שישנם מקרים חריגים בהם ניתן ולעיתים אף יש חובה להגביל את עוצמת ההגנה לה זוכים ביטויים מסוימים.

א. חציית "רמת הסיבולת" המקובלת בחברה הדמוקרטית

עקרון נפוץ בפסיקה הישראלית עניינו הגבלת ביטויים באותם מקרים החוצים את "רמת הסיבולת" הסבירה של אדם. דרישה זו יכולה להביא להגבלת הביטוי גם בהיעדר קיומה של "וודאות קרובה" לנוק, באותם מקרים בהם מדובר בפגיעה קשה בכבוד האדם, או רגשות הציבור, כאשר כאמור זו חוצה את "רמת הסיבולת" הסבירה בחברה דמוקרטית.⁵⁵ ביטויים נוספים שנפסק שהם עולים על "רמת הסיבולת" בחברה דמוקרטית הם ביטויים גזעניים כפי שגם גובה בחקיקה דרך חוק העונשין.⁵⁶ באותם מקרים, הגבלת הביטוי תתאפשר ללא דרישת הוודאות הקרובה.⁵⁷

ב. עקרון "הדמוקרטיה המתגוננת"

עקרון ה"דמוקרטיה המתגוננת" הוחל לראשונה בעניין **ירדור**, שעסק בסירוב לאשר רשימת מועמדים לכנסת שנטען כי שוללת את עצם קיומה של מדינת ישראל.⁵⁸ ההלכה שנקבע באותו עניין היא שהמדינה רשאית לפעול נגד עמדות מסוימות בלא קשר לסכנה הנשקפת מהן, אלא בשל תוכנן, שעניינו תמיכה בחיסול המדינה במישרין או בעקיפין או חתירה נגד עצם קיומה של המדינה, גם אם הדבר עולה לכדי שלילה של הלגיטימיות הציבורית של עמדות כאלו.⁵⁹ עם זאת, הלכת ירדור צומצמה משמעותית בעניין **טיבי**, שם נקבע שכדי לפסול מועמד מהשתתפות בבחירות יש צורך בראיות ברורות וחד-משמעיות שהוא דוגל בעמדה השוללת את קיומה של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית, שהעמדה הזו היא חלק מרכזי בפועלו ושהוא אכן פועל באופן מעשי להגשמת עמדתו.⁶⁰

עקרון "הדמוקרטיה המתגוננת" יושם גם בהקשרים הנוגעים ישירות בחופש הביטוי. כך, בעניין **אבנרי**, בית המשפט השתמש בעקרון כדי להצדיק הגבלות על קריאות לחרם,⁶¹ ובעניין **בכרי** בית המשפט הכיר בכך שניתן להגביל ביטוי כאשר הוא מערער על יסודות המדינה או פוגע בחוסן הלאומי.⁶² כמו כן, גם בעניין **אל-ג'זירה**, שכאמור נדון בעיצומה של מלחמת "חרבות ברזל", בית המשפט קבע שאמנם הגבלות ביטויים מטעמים ביטחוניים חייבות להיות מידתיות, ומעמד חופש הביטוי כעקרון יסוד נשאר בעינו גם בעת מלחמה, אך ההגנה עליו עדיין איננה מוחלטת.

⁵² עניין **אל ג'זירה**, לעיל ה"ש 48, בפס' 16, 22-23, 26 לפסק הדין של השופט ניב.

⁵³ בג"ץ 2194/06 **מפלגת שינוי מפלגת המרכז נ' יושבת ראש ועדת הבחירות המרכזית**, פס' 10 לפסק הדין של השופט ברק (נבו 28.6.2006) (להלן: עניין **שינוי**).

⁵⁴ עניין **בכרי**, לעיל ה"ש 48 בפס' 10-12, 19 לפסק הדין של השופט דורנר; עניין **סנש**, לעיל ה"ש 49, בפס' 25 לפסק הדין של השופט ברק.

⁵⁵ עניין **שינוי**, לעיל ה"ש 53, בפס' 13-14.

⁵⁶ ס' 144ד(2) לחוק העונשין.

⁵⁷ ע"פ 2831/95 **אלבה נ' מדינת ישראל**, נ(5) 221, פס' 3-4 לפסק הדין של השופט טל (1996).

⁵⁸ ע"ב 1/65 **ירדור נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית**, יט 365 (1965).

⁵⁹ שם, בפס' 16 לפסק דינו של השופט כהן.

⁶⁰ א"ב 11280/02 **ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה נ' טיבי**, נ(4) 1, פס' 4-6, 11-19 לפסק הדין של השופט ברק (2003).

⁶¹ עניין **אבנרי**, לעיל ה"ש 47, בפס' 28-29 לפסק הדין של השופט מלצר.

⁶² עניין **בכרי**, לעיל ה"ש 48, בפס' 13, 24 לפסק הדין של השופט דורנר.

בעת מלחמה, כך נקבע, האיזון נע לעבר האינטרס הבטחוני, וניתן להכיר בזכותה של המדינה למנוע ביטוי המסוכן לקיומה.⁶³

5.3. הטלת אחריות על מתווכות התוכן

כפי שתואר לעיל, סעיף 11 לחוק איסור לשון הרע מטיל על "אחראי לאמצעי תקשורת" אחריות אזרחית בגין פרסום לשון הרע. בתוך כך, הפסיקה התחבטה בשאלה הפרשנית האם גם האינטרנט נכנס בלשון הסעיף, או לעניינו, האם ניתן להטיל על מתווכות התוכן אחריות מכוחו. נדמה כי לא הושגה הכרעה ברורה בין הגישה השמרנית שהדגישה את המאפיינים הייחודיים של האינטרנט לעומת כלי התקשורת המסורתיים, לבין גישות מרחיבות יותר לפיהן האינטרנט נחשב כאמצעי תקשורת.⁶⁴ בתוך כך, ביחס להטלת אחריות על מתווכות התוכן המאפשרות הפצת מידע על ידי המשתמשים בפלטפורמות, בית המשפט העליון נמנע מלהכריע בנושא.⁶⁵ מעבר לכך, יצוין שנבחנה בפסיקה גם האפשרות להטלת אחריות על מתווכות התוכן מכוח עוולת הרשלנות בגין מחדל למנוע עוולות ביטוי ולצמצם את נזיקה, אך גם במקרה זה, הדעות חלוקות ולא קיימת הלכה ברורה.⁶⁶

5.4. סיכום

סקירת הפסיקה הרלוונטית מראה כי ההגנה לה זוכה חופש הביטוי בישראל רחבה מאוד, אך אינה מוחלטת. בתוך כך, נראה שסוג הביטויים בהם עסקינן, הכוללים הפצת מידע כוזב על אירועי ה-7.10, אמנם זוכים להגנה חוקתית, אך זו עשויה לפחות כתלות באופיים ובהקשר שבו נאמרו. כך, בהקשר הנדון, קמה הצדקה חזקה יותר להגבלת מידע כוזב המופץ בעת מלחמה, פוגע ברגשות הציבור מעבר ל"רמת הסיבולת" המקובלת, וכולל מסרים החותרים תחת עצם קיומה של מדינת ישראל. בשולי הדברים, בולטת בהיעדרה הלכה ברורה בפסיקה ביחס למקרים בהם יש להטיל אחריות על מתווכות התוכן, באופן המעיד על הצורך באסדרת הנושא בחקיקה.⁶⁷

6. ספרות אקדמית

6.1. מעמד חופש הביטוי בספרות

הספרות המשפטית בישראל מייחסת חשיבות עליונה לחופש הביטוי. הוא נתפס כ"זכות מסד ותנאי מוקדם להבטחת הקיום והשמירה הנאמנה על זכויות האחרות", ו"סם החיים של הדמוקרטיה".⁶⁸ חופש הביטוי נועד לאפשר "זרימה מלאה ושלמה של מידע ואינפורמציה" החיונית לגיבוש דעה ועמדה במשטר דמוקרטי. תחרות חופשית של דעות מאפשרת את חשיפת האמת ומקדמת את קיומו של משטר מדיני וחברתי תקין.⁶⁹ במיוחד מודגשת חשיבותו של הביטוי הפוליטי, הנמצא "בליבת חופש הביטוי" ומאפשר פיקוח אפקטיבי על השלטון. חופש הביטוי כרוך לבלי הפרד במשטר הדמוקרטי.⁷⁰

⁶³ עניין אל ג'זירה, לעיל ה"ש 48, בפס' 16-17 לפסק הדין של השופט יניב.

⁶⁴ ת"א (שלום ת"א) 51859/06 דיסקין נ' הוצאת עיתון הארץ בע"מ, פס' 67-69 (נבו 28.10.2008); ת"א (שלום ראשל"צ) 5844-07 וינטרוב נ' גלובס פבלישר עיתונות (1983) בע"מ (נבו 3.12.2009).

⁶⁵ רע"א 6311/15 שדה נ' גלברד (נבו 16.11.2015); רע"א 8562/16 הכט נ' לבנה (נבו 27.12.2016).

⁶⁶ לבאי "התפשטות שמועות ולשון הרע", לעיל ה"ש 6, בעמ' 94.

⁶⁷ שם.

⁶⁸ אהרון ברק חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק-יסוד: חופש העיסוק כך ב: הזכות לכבוד האדם 958 (פירוש לחוקי היסוד, יצחק זמיר עורך 2023).

⁶⁹ שם, בעמ' 962.

⁷⁰ שם, בעמ' 964.

בצד זאת, הספרות גם מתייחסת לצורך להגביל את חופש הביטוי במקרים מסוימים. ראשית כל, ובדומה לפסיקה, הספרות מכירה בהצדקה להגבלת ביטויים מכוח עקרון "הדמוקרטיה המתגוננת", באותם מצבים בהם נשקפת סכנה לעצם קיומה של המדינה כמדינה דמוקרטית. בנוסף, הספרות מבחינה בין סוגי ביטויים. כך, ביטוי מסחרי שיש בו משום לשון הרע, יזכה להגנה פחותה מביטוי פוליטי שמטרתו להגן על המשטר הדמוקרטי.⁷¹ בין היתר, ההצדקה לכך נובעת מהזכות לשם טוב, וזו אמנם ממוקדת בפרט, אך ישנן טענות לפיהן גם לשון הרע כלפי קבוצת אנשים מהווה פגיעה שעשויה להצדיק הגבלה של חופש הביטוי, ויש לפרוס את ההגנה גם עליה.⁷² זאת, בין היתר, מאחר והכפשת ציבור גדול עלולה לגרום לאלימות כלפי חבריו מעבר לפגיעה בשם הטוב של הפרטים.

בהקשר הממוקד של הפצת מידע כוזב, הספרות מכירה בכך שפרסום שקרי של לשון הרע נחשב כפגיעה חמורה יותר בשמו של הפרט, שכן בניגוד לפרסום דבר אמת, המפרסם כזבים אינו יכול להסתמך על הצידוק של חשיפת האמת שכאמור עומדת בבסיס חופש הביטוי.⁷³ בעידן המודרני, הספרות מכירה בהאדרה ובהעצמה של חופש הביטוי דרך הרשתות החברתיות, ובתרומה שלהן להבטחת הרציונלים לעיל: הן מרחיבות את שוק הדעות והרעיונות, ומאפשרות לאזרחים לקלוט ולהפיץ מידע בקלות רבה יותר.⁷⁴ עם זאת, להשפעות חיוביות אלו נלוות סכנות רבות. כך, האפשרויות הנרחבות הקיימות כיום להפצת מידע ושיתוף תכנים במהירות, עלולות להוביל להתפשטות נרחבת של שמועות שקריות ותוכני לשון הרע בלחיצת כפתור.⁷⁵ הדבר בעייתי בין היתר משום שככל שהפרט נחשף לשמועה ממקורות שונים ומגוונים, בהקשר שלנו ברשתות החברתיות, כך גם הניסיונות להפרכתה באמצעות הפצת האמת אינם מבטלים את השפעותיה על תפיסות הפרט.⁷⁶

6.2. הטלת אחריות על מתווכות התוכן

הספרות האקדמית מכירה בהשפעה הרבה שיש למתווכות התוכן על הביטויים העוברים דרכן. המתווכות אינן בגדר "צינור" בלבד להעברת המידע, אלא מודעות לאופי הביטויים ובעלות שליטה על היקף ההפצה שלהם.⁷⁷ משכך, קמות מספר הצדקות להטלת אחריות עליהן בגין המידע הכוזב המופץ בהן, אשר ניתן לחלקם לשיקולי יעילות, ולשיקולי צדק. ברובד בסיסי, הרי שהטלת אחריות על מתווכות התוכן יעילה יותר מאיתור מפרסם הביטוי, חשיפת זהותו וניהול ההליך מולו. בהליך מול מתווכות התוכן, ניתן לאחד את האכיפה מול מפיצי ביטויים רבים במקביל, ובידי המתווכות מצוי כוח רב יותר להטלת סנקציות אפקטיביות עליהם, כגון הסרת הביטויים, חסימת הגישה לפלטפורמה ועוד.⁷⁸ באשר לשיקולי הצדק, הרי שישנו הכרח לראות במתווכות התוכן כנושאות באחריות על ביטויים שהן אלו המאפשרות את העלאתם לרשת, תוך שהן מפיקות מכך רווחים.⁷⁹

לבסוף, יש בכך כדי להרחיב את מעגל האכיפה, כך שיחול על פרסומים שמקורם אינו בישראל, אך הם מופצים ונגישים עבור משתמשים ישראלים. עקרונית, הפלטפורמות הדיגיטליות המרכזיות אוסרות על העלאה או שיתוף של תוכן לא חוקי או תוכן מעוול, על פי חוקי מדינת המקור של יוצרי התוכן, ויש להן מדיניות של ציות לחוקים מקומיים בעת הצגת תוכן למשתמשים מאותה מדינה. כלומר, הקביעה כי הפצת מידע כוזב ביחס לאירועי השבעה באוקטובר 2023 מהווה עברה פלילית אמורה לכאורה לתמרץ את מתווכות התוכן לפעול להסרת ביטויים מסוג

⁷¹ חאלד גנאים, מרדכי קרמניצר ובוטז שנור דיני לשון הרע: הדין המצוי והדין הרצוי 21 (מהדורה שנייה מורחבת 2019).

⁷² שם, בעמ' 129.

⁷³ שם, בעמ' 35.

⁷⁴ שם, בעמ' 122.

⁷⁵ לביא "התפשטות שמועות ולשון הרע", לעיל ה"ש 6, בעמ' 59.

⁷⁶ שם, בעמ' 62.

⁷⁷ שם, בעמ' 117.

⁷⁸ עו"ד ירון אונגר, אחריותם של מתווכי רשת לתוכן פוגעני המופץ ברשת האינטרנט 15 (הכנסת, מרכז מחקר ומידע 2014).

⁷⁹ שם, בעמ' 16.

זה.⁸⁰ בצד זאת, המציאות היום היא שכללי הקהילה של הפלטפורמות הדיגיטליות הגדולות בישראל ממילא אוסרים על פרסום תוכן בלתי חוקי, ואף על סוגי תוכן מזיקים שאינם בלתי חוקיים, כגון הפצת שנאה או דיסאינפורמציה. הסיבה שאפשר למצוא תכנים כאלה על גבי הפלטפורמות אינה היעדר מדיניות, אלא היעדר אכיפה אפקטיבית של המדיניות הזאת, בשל היעדר תמריץ לאכיפה.⁸¹

מנגד, ראוי לציין שבמקרים רבים, יכולת הפיקוח של מתווכות התוכן על כמויות המידע העצומות שעוברות בהן מוגבלת ביותר, באופן המטיל בספק את יעילות ההליך מולן. בהקשר של הפצת מידע כוזב, דומה שקושי זה מתעורר ביתר שאת, בשל הצורך בבירור עובדתי קודם להכרעה בדבר היותו של המידע כוזב. זאת, אף שביחס להקשר ממוקד, כמו של אירועי השבעה באוקטובר, ניתן לטעון שלא מדובר בהטלת חובה בלתי אפשרית על מתווכות התוכן. ברובד בסיסי יותר, קיים חשש שדווקא בשל יכולת הפיקוח המוגבלת, הטלת אחריות תוביל להגבלה בלתי מידתית של השיח והביטויים בפלטפורמות התוכן, מתוך חשש לחוב באחריות, ובאופן הפוגע בנושאות בחופש הביטוי.⁸² לבסוף, כטיעון מוסדי, יש הטוענים שאין מקום להסדיר את אחריות המתווכות בחקיקה ראשית "נוקשה", אלא דרך רגולציה והסדרה גמישה ומתמשכת.⁸³

6.3. בין קנס מנהלי לפלילי: ערוץ האכיפה הראוי

על אף שהאינטואיציה תעיד אחרת, הניתוח הספרותי מדגים כיצד בפועל, קווי הגבול המבחינים בין מהות הסנקציה המנהלית למקבילתה הפלילית אינם ברורים כלל וכלל. בעבר, החלוקה הנהוגה הייתה התמקדות של המשפט המנהלי בהפרות חוק בהן יש נפגע ופוגע מוגדרים, והאסדרה המנהלית התמקדה בהפרות חוק בהן הפגיעה היא בסדרי השלטון ובכוחו.⁸⁴ עם זאת, כיום מבחינים שונים שעניינם בתכלית הסנקציה או בטיבה אינם מצליחים ליצר הפרדה ברורה בין ערוצי האכיפה, והמציאות מראה שקיימות סנקציות שמקורן בחוק מנהלי או אזרחי הכוללות רכיבים זהים, או לכל הפחות דומים, לאלו שמקורן בדין הפלילי.⁸⁵

הספרות הקיימת אמנם אינה מתייחסת באופן ישיר לקווי הגבול בין קנס מנהלי לקנס פלילי בהקשר של הגבלת חופש הביטוי, אך ניכרת העדפה לקנס מנהלי בהקשרים שונים. מבחינת שיקולי המערכת, ההליך המנהלי מוריד נטל ניכר על מערכת בתי המשפט במסלולי האכיפה הפלילית.⁸⁶ בנוסף, הקנס המנהלי עשוי לייעל את האכיפה עקב הסרבול והקושי שבניהול הליכי האכיפה בהליך הפלילי ומגבלותיו, ביו היתר מבחינת עלויות, אמצעים וכוח אדם.⁸⁷ שיקול נוסף לטובת הבחירה בקנסות מנהליים, הוא הקלון החברתי הנלווה לאישום פלילי.⁸⁸

בצד זאת, ההליך המנהלי אינו חף מקשיים. ראשית כל, לא ניתן להפחית מההשלכות של קביעה שלטונית בהליך המנהלי לפיה אדם ביצע עבירה, אף כאשר לא נלווית אליה הרשעה פלילית.⁸⁹ מעבר לכך, ההליך המנהלי מעורר סתירה מסוימת בין חזקת החפות ממנה אמור ליהנות הנאשם בהליך, לבין חזקת התקינות המנהלית.⁹⁰ נדמה שיותר מכל, ההליך המנהלי משולל מנגנוני בקרה הקיימים בהליך הפלילי, אשר מבטיחים הגנה על זכויותיו של

⁸⁰ ראו תהילה שוורץ אלטשולר, אסף וינר ואייל זילברמן **מתווה לאסדרת רשתות חברתיות בישראל** 22 (הצעה לסדר 51, המכון הישראלי לדמוקרטיה ואיגוד האינטרנט הישראלי, 2023).

⁸¹ עו"ד ירון אונגר **אחריותם של מתווכי רשת לתוכן פוגעני המופץ ברשת האינטרנט** 23 (הכנסת, מרכז מחקר ומידע 2014).

⁸² שם, בעמ' 16.

⁸³ שם, בעמ' 17.

⁸⁴ שפירא **מאכיפה פלילית לאכיפה מנהלית**, לעיל ה"ש 29, בעמ' 87.

⁸⁵ שם, בעמ' 98-100.

⁸⁶ שם, בעמ' 36.

⁸⁷ שם, בעמ' 35.

⁸⁸ יצחק זמיר, **הסמכות המנהלית** כרך א': המינהל הציבורי 276 (מהדורה שנייה מורחבת 2010).

⁸⁹ שפירא **מאכיפה פלילית לאכיפה מנהלית**, לעיל ה"ש 29, בעמ' 275.

⁹⁰ שם, בעמ' 255.

הפרט. במדינת ישראל, לא קיימים אצל רשויות המנהל הנחיות וסדרי דין מספיקים להנחיית הגופים המנהליים בטרם קבלת החלטתם בעניינו של אדם, ולבקרה על התנהלות ההליך ותוצאתו.⁹¹

6.4. סיכום

הספרות המשפטית בישראל, בדומה לפסיקה, מייחסת לחופש הביטוי חשיבות עליונה, אך מכירה בצורך להגבילו במקרים מסוימים, בין היתר לשם הגנה על הציבור או על אופייה הדמוקרטי של המדינה. הספרות אף מצביעה על חשיבות האינטרנט במימוש חופש הביטוי, אך מכירה בסכנות הכרוכות בכך ובצורך להידרש אליהן, בין היתר תוך מיקוד במתווכות התוכן כערוץ אכיפה אפקטיבי. לבסוף, הספרות המשפטית אינה מפרידה באופן נחרץ בין ערוץ האכיפה המנהלי לזה הפלילי, אך נדמה שניתן לטעון בקווים כלליים שככל שמדובר בהכרעה משפטית מורכבת הנוגעת לפרט ישנה הצדקה חזקה יותר לבחור בהליך הפלילי, המספק הגנה נרחבת יותר לזכויותיו. לעומת זאת, בהליכים פחות מורכבים, המתנהלים מול תאגידים, לדוגמא, מתווכות התוכן, ההליך המנהלי עשוי לשמש כערוץ היעיל ביותר, וזאת מבלי לפגוע יתר על המידה בזכויות הנדונים.

7. דין משווה

7.1. ארצות הברית

התיקון הראשון לחוקת ארה"ב, שאושר ב-1791 כחלק ממגילת הזכויות (Bill of Rights), מגן על חירויות יסוד כמו חופש הדת, חופש הביטוי, ועוד. חופש הביטוי מהווה זכות יסוד בדמוקרטיה האמריקאית, ומגן על זכות האזרחים להביע את דעותיהם ללא התערבות או הגבלות ממשלתיות.⁹² עם זאת, ההגנה שמעניק התיקון הראשון על חופש הביטוי אינה מוחלטת. ביהמ"ש העליון הכיר בחריגים מסוימים המאפשרים הגבלות על ביטויים, לרבות גסויות, פורנוגרפיה ילדים, הסתה לאלימות ואיומים ממשיים. מגבלות אלו מוצדקות רק כאשר הן עוסקות בקטגוריות מוגדרות וברורות של ביטויים שאינם מוגנים.⁹³ נוסף על כך, בית המשפט קבע כי ניתן לשקול חריגים לחופש הביטוי רק כאשר הערך החוקתי של הביטוי נמוך במיוחד מול אינטרס חברתי חשוב במיוחד. עם זאת, הוא לא הגדיר מהם אותם אינטרסים חשובים, אלא רק ציין שחריגים אפשריים אם ה"רוע שיש להגבילו" גובר באופן מובהק על חופש הביטוי.⁹⁴

ביחס למידע כוזב, הפסיקה בארה"ב מבחינה בין ביטויי רעיונות שאינם ניתנים להוכחה ככוזבים ולכן מוגנים, לבין הצהרות עובדתיות הניתנות לאימות. בעוד שחוות דעת מוגנות בדרך כלל, ניתן להגבילן אם הן מרמזות על קביעת עובדות כוזבות. אולם, ביהמ"ש מדגיש כי אף הצהרות כוזבות מכוונות עשויות להיות בעלות ערך לשיח הציבורי ושמטן סמכות לממשלה להעניש דוברים על אמירות כוזבות מסכן את חופש הביטוי.⁹⁵ לכן, כדי להצדיק רגולציה על הצהרות כוזבות, על הממשלה להוכיח קשר ישיר בין ההגבלה לבין מניעת פגיעה מוחשית שהיא מוסמכת למנוע.⁹⁶ הגבלה נוספת שהוטלה בעניין **סאליבן**,⁹⁷ היא דרישה להוכחת כוונה זדונית בתביעת איש ציבור בגין הוצאת

⁹¹ שם, בעמ' 277.

⁹² U.S. CONST. amend. I.

⁹³ Eliza J. Estrella, *False Speech and the First Amendment: The Problem with Free Speech in a Fake News Crisis*, 88 BROOK. L. REV. 1313 (2023) (להלן: אסטרלה "דיבור כוזב והתיקון הראשון"); ראו לדוגמה את עניין צ'פלינסקי, שם נקבע שדברי עלבון שעלולים לעורר אלימות מיידים אינם מוגנים תחת התיקון הראשון. עם זאת, גבולות הקטגוריה מעורפלים, שכן אותה אמירה עשויה להיחשב מסיתה בהקשר אחד אך לא באחר: *Chaplinsky v. New Hampshire*, 315 U.S. 568, 572 (1942).

⁹⁴ אסטרלה "דיבור כוזב והתיקון הראשון", לעיל ה"ש 93, בעמ' 1332.

⁹⁵ Leslie Gielow Jacobs, *Freedom of Speech and Regulation of Fake News*, 70 AM. J. COMP. L. i278, i299–i300 (Supp. 2022) (להלן: ג'יאולו ג'ייקובס "חופש הביטוי").

⁹⁶ שם, בעמ' 301.

⁹⁷ *N.Y. Times Co. v. Sullivan*, 376 U.S. 245, 270–71 (1964).

דיבה. פסיקה זו מגנה על חופש הביטוי, בעיקר בביקורת על דמויות ציבוריות, ומציבה רף גבוה להוכחת דיבה. לבסוף, בעניין **אלברז**,⁹⁸ בית המשפט פסל חוק המגביל הצהרות כוזבות לגבי קבלת עיטורים צבאיים, בטענה שאין מקום להטלת סנקציות ללא הוכחת נזק ממשי, באופן שחזק את ההגנה שמספק חופש הביטוי למידע כוזב.

מאז בחירות 2016 בארה"ב, גבר הצורך ברגולציה של מידע פוליטי כוזב המופץ ברשת. פלטפורמות התוכן מאפשרות פרסום ממוקד בתשלום, באופן שמגביר את ההשפעה של קמפיינים פוליטיים ממוקדים על דעת הקהל, עד כדי השפעה על תוצאות הבחירות.⁹⁹ חרף זאת, הפלטפורמות בארה"ב נהנות מפטור מרגולציה, וועדת הבחירות הפדרלית (FEC) אינה מוסמכת לפקח על מימון קמפיינים ברשתות החברתיות.¹⁰⁰ למרות שהממשלה מוגבלת בשל התיקון הראשון, מוטלת אחריות על הרשתות החברתיות, אך שיקולי רווח פוגעים באפקטיביות הפיקוח העצמי.¹⁰¹ מעל לכל, **סעיף 230 לחוק ההגנות בתקשורת** מעניק לפלטפורמות מקוונות חסינות משפטית מתביעות על תוכן שנוצר על ידי משתמשים, במטרה לעודד את התפתחות האינטרנט.¹⁰² לסיכום, בצד מאמצים פנימיים של הרשתות החברתיות לניהול תוכן ולמלחמה במידע כוזב, ההגנה הרחבה לה זוכה חופש הביטוי מציבה חסמים משפטיים משמעותיים לניסיונות חקיקה מגבילה ורגולציה.¹⁰³

בצד זאת, חוקים מסוימים בארה"ב מפלילים העברת מידע כוזב במצבים שמסכנים אינטרסים ממשלתיים או ציבוריים:¹⁰⁴

(1) **18 U.S.C. §1038(a)(1) (2021)**: חוק פדרלי המתייחס להעברת מידע כוזב והונאות, וקובע שהעברה במתכוון של מידע כוזב או מטעה, בנסיבות שבהן המידע עשוי להתפרש כאמיתי, במיוחד אם המידע מצביע על פעילות פלילית או מצב חירום, מהווה עבירה פלילית. העונשים כוללים קנסות ומאסר של עד חמש שנים, עד 20 שנה אם העבירה גורמת לפגיעה חמורה, ועד מאסר עולם אם נגרם מוות.¹⁰⁵

(2) **California Penal Code §148.3 (West 2021)**: חוק של מדינת קליפורניה הקובע שדיווח כוזב על מצב חירום מהווה עבירה פלילית. העונש כולל מאסר עד שנה וקנס עד 1,000 דולר, או עד 3 שנות מאסר וקנס עד 10,000 דולר אם הדיווח הוביל לפגיעה חמורה או מוות.

חוקים אלה נועדו למנוע ניצול לרעה של שירותי החירום ולהבטיח שמשאבים ציבוריים יופנו למצבי חירום אמיתיים, עם דגש על מצבים שבהם מידע כוזב מעורר בהלה או מסיט משאבים חיוניים. כך, במצבי חירום קיצוניים, ניתן להבחין כיצד ההגנה לה זוכה חופש הביטוי מתרופפת, וכיוצא בכך חוקים דומים שימשו להעמדה לדין של מפיצי מידע כוזב לאחר מתקפת מגדלי התאומים ב-2001.¹⁰⁶

7.2. האיחוד האירופי

הזכות לחופש הביטוי מעוגנת הן בסעיף 10 לאמנה האירופית לזכויות אדם,¹⁰⁷ והן במגילת זכויות היסוד של האיחוד האירופי.¹⁰⁸ בסעיף 10' לאמנה האירופית הוכרו מגבלות החלות על חופש הביטוי.¹⁰⁹ גישתם של החוקרים

⁹⁸ *United States v. Alvarez*, 567 U.S. 709 (2012).

⁹⁹ Abby K. Wood & Ann M. Ravel, *Fool Me Once: Regulating "Fake News" and Other Online Advertising*, 91 S. CAL. L. REV. 1223, 1223–1278 (2018).

¹⁰⁰ שם, בעמ' 1233, 1238.

¹⁰¹ שם, בעמ' 1237.

¹⁰² 47 U.S.C. §230(c)(1) (1996).

¹⁰³ אסטרלה "דיבור כוזב והתיקון הראשון", לעיל ה"ש 93, בעמ' 1319.

¹⁰⁴ גיאולו גייקובס "חופש הביטוי", לעיל ה"ש 95, בעמ' 1291.

¹⁰⁵ 18 U.S.C. §1038(a)(1) (2021).

¹⁰⁶ Ira P. Robbins, *Anthrax Hoaxes*, 54 AM. U. L. REV. 1, 33–39 (2004).

¹⁰⁷ European Convention on Human Rights, art.10, §1, 213 U.N.T.S. 221 (1950) (להלן: האמנה האירופית לזכויות אדם).

¹⁰⁸ Charter of Fundamental Rights of the European Union, art.11, 2000/C 364/01, OJ C 364/1 (18.12.2000).

¹⁰⁹ האמנה האירופית לזכויות אדם, לעיל ה"ש 107.

Warddle & Derakhshan היא המקובלת במרבית מדינות האיחוד האירופי ולפיה ניתן להגביל מידע כוזב במידה והוא מופץ מתוך מטרה לפגוע בציבור מסוים.¹¹⁰

בשנת 2024 נכנס לתוקף **חוק השירותים הדיגיטליים** באיחוד האירופי¹¹¹ שמחייב פלטפורמות דיגיטליות גדולות מאוד¹¹² להעריך ולהתמודד עם סיכונים בפלטפורמות שלהן, בין היתר סיכונים הקשורים להפצת מידע כוזב. החוק מטיל חובה על פלטפורמות אלו לנקוט בצעדים למניעת הפצת תוכן בלתי חוקי ומידע כוזב. בנוסף, הוא מקנה לנציבות האירופית סמכות לדרוש מידע, לחקור ואפילו להטיל קנסות על הפלטפורמות במידה והן לא פועלות בהתאם להוראות החוק.¹¹³ כך לדוגמה, במלחמת חרבות ברזל נפתחה חקירה ובקשה לקבלת מידע מהרשתות X ו-META בהתאמה באשר להפצת מידע כוזב ברשת.¹¹⁴ עם זאת, החוק איננו אוסר על אנשים לפרסם מידע כוזב באופן ישיר, אלא אם כן הם מפירים חוק קיים אחר. נכון לחודש אפריל 2025, למרות שהחוק מקנה סמכות להטיל קנסות על פלטפורמות שמפירות את החוק,¹¹⁵ טרם הוטלו קנסות אך כן נפתחו חקירות מסוימות. לבסוף, יודגש שמדינות האיחוד רשאיות להוסיף הגבלות ודרישות מעבר לאלו הקבועות בהסדרים שהובאו לעיל. כך למשל, בגרמניה נחקק חוק ייעודי לשיפור אכיפת הנעשה ברשתות החברתיות, אשר מחמיר יותר באופיו. החוק כולל בתוכו מסגרות זמנים קשיחות להסרה של ביטויים מזיקים לאחר קבלת הודעה והיעדר ציות לו יכול לגרור קנסות כבדים של עד חמישה מיליון אירו.¹¹⁶

7.3. בריטניה

גם בבריטניה, הזכות לחופש הביטוי מוכרת כזכות יסוד, ומעוגנת במשפט המקומי באמצעות חוק זכויות האדם משנת 1998.¹¹⁷ עם זאת, הדין בבריטניה מכיר במקרים מסוימים בהם ניתן להגביל את חופש הביטוי. הדין העוסק בהפצת מידע כוזב נשען בעיקרו על אכיפה פלילית. בתוך כך, בשנת 2023 נחקק **חוק הבטיחות המקוון** שמטיל אחריות על פלטפורמות חברתיות להסיר תוכן מזיק, כולל מידע כוזב שעלול לפגוע באוכלוסייה.¹¹⁸ כל זאת, בניסיון להפוך את האינטרנט למרחב בטוח יותר.¹¹⁹ לפי סעיף 179 של החוק, אדם עלול לשאת באחריות פלילית אם שלח מידע שקרי ביוזעין, מתוך כוונה לגרום נזק פסיכולוגי או פיזי שאינו טריוויאלי לאדם אחר. העונש המרבי בגין עבירה זו הוא עד 51 שבועות מאסר או קנס. עם זאת, החוק אינו אוסר באופן גורף על הפצת מידע כוזב, אלא רק כאשר יש הוכחה לכוונה זדונית ולפוטנציאל ממשי לנזק. בנוסף, ובדומה לאיחוד האירופי, פלטפורמות דיגיטליות מחויבות על פי החוק לבצע ניהול סיכונים אקטיבי לתכנים מזיקים – כולל תוכן שקרי שעלול להטעות.

Claire Wardle & Hossein Derakhshan, *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making*, Council of Europe (2017), <https://rm.coe.int/090000168076299d>

Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market for Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act), OJ L 277, 27.10.2022, p.1, art.35 (להלן: תקנות השירותים הדיגיטליים של האיחוד האירופי).

כפי שמוגדר בלשון החוק.¹¹²
תקנות השירותים הדיגיטליים של האיחוד האירופי, לעיל ה"ש 111, בס' 52, 64, 67.
European Commission, Daily News (19 October 2023), Umar Shakir, "EU is formally investigating X ; https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_23_5145 over content about the Israel-Hamas war", News Article (2023), https://www.theverge.com/2023/10/12/23914862/eu-x-elon-musk-european-commission-probe-dsa-digital-services-act-hamas-israel

ראה לעיל, ה"ש 111.
לביא "התפשטות שמועות ולשון הרע", לעיל ה"ש 6, בעמ' 94.¹¹⁵

Human Rights Act 1998, §12 (UK).¹¹⁶
Online Safety Act 2023 (UK).¹¹⁷

Hedvig Schmidt, "The Online Safety Act 2023" (2025), https://huji.primo.exlibrisgroup.com/discovery/fulldisplay?docid=cdi_proquest_journals_3178399167&context=PC&vid=972HUJI_INST:972HUJI_V1&lang=he&search_scope=MyInst and Cl&adaptor=Primo%20Central&tab=Search_Opti ons&query=any%2Ccontains%2C%22Online%20Safety%20Act%22&offset=0

7.4. רוסיה

הדין ברוסיה באשר להפצת מידע כוזב עבר שינוי ניכר מאז פרוץ מלחמת רוסיה אוקראינה.¹²⁰ עקרונית, הזכות לחופש הביטוי מוכרת כזכות יסוד בחוקה הרוסית וניתן להגבילה באופן מידתי במקרים חריגים.¹²¹ עם זאת, בפועל חופש הביטוי מוגבל רבות, בעיקר בהקשרים הנוגעים לאינטרסים של המדינה או ביטחון לאומי. בשנים 2019-2023 תיקנה רוסיה מספר תיקונים לחוק הפלילי האוסרים על פרסום מידע כוזב. כך, נאסר לפרסם מידע כוזב מכוון אודות נושאים בעלי עניין ציבורי ומידע כוזב אודות האופן שבו רוסיה משתמשת בכוחותיה המזוינים.¹²² החוק הרוסי הפלילי לעבירות מנהליות מסווג מידע כוזב כמידע שקרי שהופץ תוך מודעות להיות כזה, אשר נוגע לנושא בעל עניין ציבורי ומוצג כעובדה.¹²³ העונשים המקסימליים שהוטלו במעבר על עבירות אלו הם גבוהים במיוחד ויכולים להגיע לעד 15 שנים.¹²⁴

מאז פרוץ מלחמת רוסיה-אוקראינה בתי המשפט פירשו את האיסור להפיץ מידע כוזב באופן מרחיב, הכולל "הפצת מידע כוזב, לא מדויק או מעוות",¹²⁵ ודווח שבתי משפט מסוימים אף הגבילו ביטויים כוזבים בטענה שהם "מכפישים".¹²⁶ דפוס זה ממחיש את המעבר מהתמודדות עם דיוק עובדתי, להתמקדות בשאלה האם הפרסום פוגע במוניטין הצבא או בשלטון הרוסי – גם אם לא הוכח כשקר במובהק. כך, הסעיפים האוסרים על פרסום מידע כוזב שימשו לדיכוי ביקורת ציבורית, ועצם הצגת עמדה שונה מזו של השלטון על אודות המלחמה באוקראינה יכלה להוביל להליכים פליליים. כפי שניתן לראות, המספרים מגבים זאת: מתחילת המלחמה הוגשו אלפי כתבי אישום – הן בהליכים מנהליים והן בהליכים פליליים.¹²⁷

7.5. סיכום

ניתן לסכם שההגנה על חופש הביטוי ברחבי העולם נעה על מנעד רחב: בקצה אחד ניצבת ארה"ב, וההגנות המחמירות שמוענקות בה לחופש הביטוי, שמתערערות אף הן במצבי חירום וקיצון; בקצה השני ניצבת רוסיה, שמשמשת כ"נורת אזהרה" ליכולת להשתמש בהגבלת ביטויים כוזבים למניעת ביקורת ציבורית חשובה מאין כמותה. מעבר לכך, ניתן לראות כי במרבית המדינות שנסקרו, ערוץ האכיפה המרכזי הוא הערוץ הפלילי, ושהסנקציות בגין הפצת מידע כוזב נעות בין קנסות לעונשי מאסר, כתלות בחומרת הביטוי, הנזק הנשקף ממנו והיסוד הנפשי של המפרסם. לבסוף, ניתן לראות שקיימת נטייה גוברת להתמקד באכיפה הישירה מול מתווכות התוכן, עד כדי הטלת סנקציות במקרים מסוימים, וזאת מתוך הכרה בחשיבות שלהן בהתמודדות עם השפעות המידע הכוזב בעידן האינטרנט.

¹²⁰ Elena Sherstoboeva, *Russian Bans on 'Fake News' about the War in Ukraine: Conditional Truth and Unconditional* *Loyalty*, 86 *Int'l Comm. Gazette* 36 (2024), <https://doi.org/10.1177/17480485231220141> (להלן: שרסטובובה "חדשות כוזב באוקראינה").

¹²¹ *Constitution of the Russian Federation*, art. 29.

¹²² *Criminal Code of the Russian Federation*, arts. 207.1-207.3.

¹²³ *Code of Administrative Offenses of the Russian Federation*.

¹²⁴ שרסטובובה "חדשות כוזב באוקראינה", ראה לעיל, ה"ש 120.

¹²⁵ Judgement of the Koptevsky District Court of the City of Moscow, Case No.5-445/2022 (20 May 2022).

¹²⁶ שרסטובובה "חדשות כוזב באוקראינה", ראה לעיל, ה"ש 120.

¹²⁷ שם.

8. סיכום

מאז אירועי השבעה באוקטובר 2023, אנו עדים להפצה מגמתית של מידע כוזב בנוגע להתרחשות האירועים באותו היום. זאת, במקרים רבים, בניסיון לעוות את הנרטיב הציבורי, באופן המיטיב עם ארגון הטרור "חמאס" ופוגע בציבור הישראלי. החקיקה הקיימת אינה מספקת בשני מובנים: היא מאפשרת פעולה רק נגד הכחשות מפורשות של אירועי השבעה באוקטובר, וקיים חוסר בהירות האם ניתן לפעול מכוחה להטלת אחריות על מתווכות התוכן באינטרנט, להן חלק גדול בהפצת המידע הכוזב. בתוך כך, ניסיונות להגבלת ביטויים כוזבים לכשעצמם אמנם עשויים להיתקל בהגנה הנפרשת עליהם מכוח מעמדה הרם של הזכות לחופש הביטוי, אך ככל שיהיו פוגעניים באופיים ויחתרו תחת קיומה של מדינת ישראל, כך גם תגבר ההצדקה להגבלתם.

באשר לדרכי ההתמודדות עם הפצת המידע הכוזב, מן הסקירה המשווה עולה שהן רבות ומגוונות, אך ניתן לחלק אותן בחלוקה גסה לשני ערוצי פעולה. הערוץ המרכזי הוא זה של הטלת אחריות על מתווכות התוכן לסינון והסרה של מידע כוזב. מעבר לכך שמדובר בהסדר נפוץ בעולם המערבי, ישנן אף הצדקות חזקות להחלתו, בדגש על יעילותו היחסית בהתמודדות עם הפצת המידע הכוזב. האכיפה בערוץ זה, יכולה להתבטא בהטלת קנסות מנהליים בהינתן הפרת חובות מתווכות התוכן כאמור לעיל ובדומה לנהוג באיחוד האירופי. הערוץ השני, שנלווים אליו קשיי יעילות באכיפה, הינו הטלת קנסות פליליים על גורמים פרטיים המפיצים מידע כוזב, בדומה להסדר הנהוג בבריטניה, ובאופן שיבטיח הגנה רבה יותר על זכויות הפרט במסגרת ההליך הפלילי. שילוב בין שני הערוצים הללו, בכפוף לסייגים הנדרשים, צפוי לייצר איזון ראוי בין חופש הביטוי לבין הנזקים שמסב המידע הכוזב בהווה, והסכנה הנשקפת ממנו לעיוות היסטורי של אירועי השבעה באוקטובר.

מסמך זה נכתב ע"י: חברי הצוות – אסף שיינרט, אסף נעמת, זהר קרוצמן, תמר כהן, יעל הוד, עדי רשף.

בליווי: חברת צוות מחקר – קרן סטוצ'ינסקי.

נערך ע"י: ראש הצוות – אריאל ורטלסקי.

נבדק ע"י: ראשת הסניף – אפרת מסורי.

אושר לפרסום ע"י: סמנכ"ל עומק – נדב מילר.

תודה להערותיו המועילות של פרופ' יואב דותן ולתרומתו למחקר.